

Anàlisi Xavier Serrahima

GENÈTICA

humanística

El dia que a algun obscur buròcrata se li acudí la genialitat de segreguar els alumnes de secundària entre les branques de ciències i lletres, el món esdevingué no tan sols una mica més petit, sinó també menys habitable. Des d'aquell gloriós moment les successives generacions s'han vist encara més injustament dividides en dos compartiments estancs, acabant de cop i de sobte i de manera traumàtica amb el tan fluid com fecund diàleg, sovint inextricable, que s'havia mantingut durant més de vint segles entre ciència i literatura, entre ciència i humanitats. Sens dubte, el canvi ens convertí, en el millor dels casos, en uns doctes ignorants.

Des d'una perspectiva cultural que maldi per recuperar la consideració protagòrica de "Thome com a mesura de totes les coses", de globalitat, de completitud humana, de descompartimentació –si se'ns permet el mot–, no podria ser més aconsellable la publicació d'una obra com *L'enigma de la llibertat*, de David Bueno (Edicions Bromera), on ciència i pensament –i, per tant, també art i ciència– retroben el seu substrat origen comú. El retroben i avancen de nou plegats tot tractant d'oferir una resposta a la triple pregunta primigènia fonamental: "Qui som?, d'on venim?, on anem?"

Un dubte iniciàtic que segurament no té ni mai no podrà tenir resposta, i encara menys unívoca o absoluta –"Tenim la sensació que fins i tot quan totes les possibles preguntes científiques s'han contestat, encara no s'han tocat gens els nostres problemes vitals" ("Wir fühlen, daß selbst, wenn alle möglichen wissenschaftlichen Fragen beantwortet sind, unsere Lebensprobleme noch gar nicht berührt sind"), afirmava Ludwig Wittgenstein al *Tractatus logico-philosophicus*, 6.52–, però que no per això hem de deixar de pugnar per desvelar. O, si més no, provar de sumar-hi les clàriques que cadascú de nosaltres hi pugui aportar.

El biòleg David Bueno ha publicat 'L'enigma de la llibertat' a Bromera

L'autor combina amb destreza habilitat erudició i difusió

L'exercici de la llibertat beneficia o més aviat perjudica?

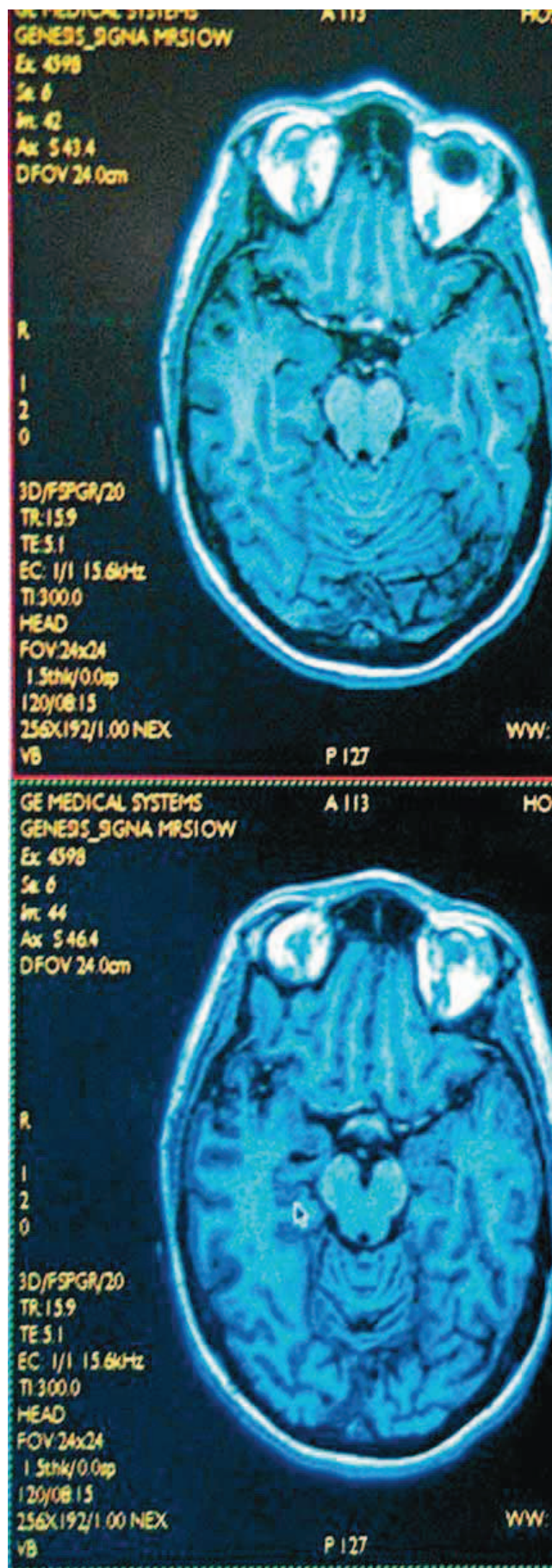
Aportació que Bueno realitza amb tant d'entusiasme com d'encert al llarg de la seva obra, combinant amb destreza habilitat erudició i difusió. Ja en el pròleg explicita aquesta voluntat seva divulgativa, en assenyalar que es tracta d'un "assaig científic voluntàriament, conscientment i lliurement escrit per a tots els públics". Sense que això, gosàriem afegir-hi nosaltres, comporti rebaixar en cap circumstància ni l'exigent objectiu pretès ni la complexitat que implica la seva corresponent anàlisi i el seu desenvolupament.

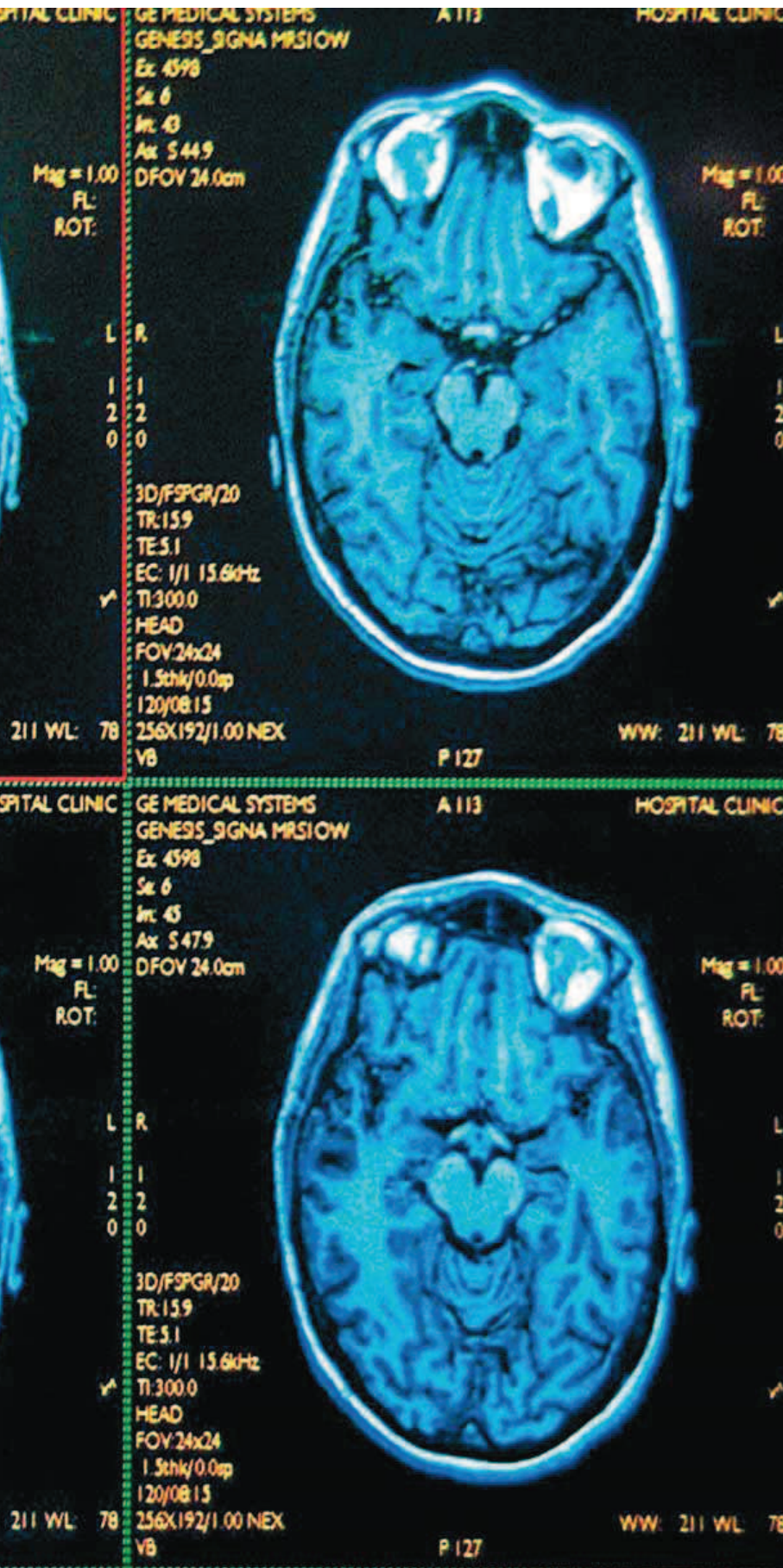
Proposta ambiciosa

Característica essencial que cal valorar en la seva justa mesura si tenim en compte que l'objectiu que l'autor es proposa no tan sols és realment ambiciós, sinó altament arriscat (per no dir pràcticament inassolible): tractar d'establir, basant-se en els més moderns experiments genètics i neurobiològics, si "som realment lliures, o les nostres accions i els nostres pensaments són únicament el resultat determinista del funcionament del cervell".

Considera que la millor manera d'acostar-se al màxim a una resposta biològica a la llibertat humana ens la brinda una anàlisi realitzada des d'una perspectiva evolutiva, que parteixi dels principis proposats per Charles Darwin: si, en situacions idèntiques, la selecció natural de les espècies afavoreix aquells "individus de la mateixa espècie [...] que presenten unes característiques globals que els proporcionen una major taxa de supervivència", el quid de la qüestió consistirà a estudiar si l'exercici de la llibertat humana beneficia la supervivència de l'espècie o si, per contra, la perjudica.

Per tal de fonamentar –i exposar– degudament la seva teoria, al professor i investigador de la Universitat de Barcelona li caldrà partir de l'inici de tot, del "substrat fisicoquímic sobre el qual se sustenta la vida i tots els seus processos", o el que és el mateix: retrotraure's als orí-

El científic David Bueno (a l'esquerra, acolorit) exposa al seu nou assaig teories sobre l'evolució i la llibertat, i també ens parla d'aspectes relacionats amb les reaccions cerebrals ARXIU

gens de la vida al nostre planeta. A l'acompliment d'aquesta necessitat –que ofereix una resposta actualitzada a la segona part de la triple pregunta fonamental que hem esmentat: “D'on venim?”– li dedicarà la primera part del llibre.

Una primera part, titulada “L'evolució, el llarg camí cap a la llibertat”, tan diàfanament i pulcra redactada –o, més aviat, explicada– que bé podria servir de model genèric informatiu o de consulta per a qualsevol persona que tingui interès a entendre, una vegada per totes, com es crea la vida al nostre planeta. Com es creà i, sobretot –el que és més important (tot i que, qui més qui menys, tots hem sentit parlar del *big bang* i dels seus efectes)–, com evolucionà la vida.

Si volem saber com es pot explicar, científicament, el miracle que convertí la cèl·lula primera originària –aquest LUCA o “últim avantpassat comú universal”– en un ésser viu compost i complex, format per diverses cèl·lules especialitzades, només ens cal recórrer a aquest tan brillant com entenedor resum que ens brinda, gairebé de manera tangencial, Bueno.

En la segona part, titulada “El cervell i la ment humans, el bressol de la llibertat”, ens ex-

nem modestament que constitueix (o, si més no, podria constituir) en realitat una tercera part o conclusió de l'obra. Una vegada enllestida l'acurada i exhaustiva fonamentació biològica de l'evolució i la constitució de l'ésser humà, en aquests tres capítols finals, definits amb tanta escaïença amb el títol del primer, se'ns descobreix la resposta a la pregunta fonamental del llibre: “Som realment lliures?”

Resposta que, òbviament, no desvelarem, atès que transgrediríem la nostra exclusiva condició d'analistes. Tot i així, si algun lector impacient no és capaç d'assaborir les innegables virtuts de l'espera i la temprança, considerem que en tindrà prou llegint els títols de les dues parts de l'obra per deduir si la resposta de David Bueno és positiva o negativa.

Presoners de la llibertat

Com farà igualment bé tenint present una de les frases més destacades de l'epíleg: “Som presoners de la nostra llibertat.” Encara que, per estar-ne segur, no li restarà altre remei que llegir el llibre, car allò que ens manté “presoners de la nostra llibertat” tant pot ser la nostra capacitat de decidir última –possibilitat que comportaria una resposta positiva– com el nostre determinisme genètic que ens ho impedeix –que n'implicaria una de negativa.

Segui quina sigui la hipòtesi de l'autor, aquesta frase, de tan diàfanes resonàncies sartrianes –“l'home està condemnat a ser lliure” (“*l'homme est condamné à être libre*”)– ha servit per ratificar la nostra idea inicial de la gran hecatombe que es produí el dia que alguna eminença burocràtica decidí escindir les assignatures de ciència i les d'humanitats. Per fortuna, malgrat la seva abjecta i antinatural temptativa aculturitzadora, que tan nefastos efectes ha produït, ciència i pensament estan permanentment condemnats a retrobar-se!

Transcrivim, per acabar, una de les informacions més increïbles que ens llega aquest assaig de David Bueno, que justifica per ella sola el seu objectiu: “Al principi del 2008 es va fer un estudi en què es va visualitzar l'activitat cerebral de diverses persones en el moment precís de prendre una decisió conscient. [...] Va revelar un aspecte totalment inesperat: l'activitat cerebral associada amb la presa de decisions es produeix 350 mil·lèsimes de segon abans que siquem conscients que hem pres aquella decisió.” *

“Som realment lliures?”, es pregunta David Bueno

posarà una explicació sobre l'origen i evolució d'aquest animal avançat que, amb el temps, esdevindrà l'ésser superior, l'ésser humà, dotat de pensament, de records i de cultura: “Que sapiguem, els humans som l'única espècie capaç de pensar conscientment en el seu futur.” L'únic animal, doncs, capaç de reflexionar abstractament i que, per tant, posseïx les condicions que li poden permetre decidir o, el que és el mateix, fer exercici de la llibertat.

Aquesta segona part acabarà amb un parell de capítols –12 i 13– que, junt amb l'epíleg, tot i que l'autor no ha considerat convenient distingir-la, ente-